

Asia: VN/13193/2025

Lausuntopyyntö: luonnos valtioneuvoston asetukseksi vesihuollosta

Lausunnonantajan lausunto

1 § Soveltamisala

Ei lausuttavaa.

2 § Kunnan vesihuoltosuunnitelman sisältö

Kunnan vesihuoltosuunnitelman sisältövaatimukset on pykälätekstissä ilmaistu varsin väljästi erityisesti suhteessa esittelymuistiossa tämän pykälän osalta kirjattuun. Muutostarvetta on sekä säännöksessä että perusteluissa, jotta ne toimisivat yhtenäisenä kokonaisuutena. Pykälätekstin kohdat 1-4 ovat myös keskenään kovin erimitallisia, mm. yksittäisen viranomaisen kirjaaminen suunnitelmaan, mitä pidämme tarpeettomana. Lisäksi suunnitelman fokus tulisi olla tulevaisuudessa, mikä vaikuttaisi luonnoksessa jäävän pykälätekstin perusteella vähälle huomiolle. Suunniteltujen uusien toiminta-alueiden ja toiminta-alueiden laajentamisen ohella myös mahdollisista suunnitelmista toiminta-alueiden supistamiseksi on tarpeen mainita suunnitelmassa. Sisältövaatimusten kohdan 4 kuvaus on esittelymuistiossa ongelmallinen ja tulisi Kuntaliiton mielestä poistaa. Muiden jollain tavalla vesihuoltoon kytkeytyvien kunnan tehtävien kuvaaminen vesihuoltosuunnitelmassa muistiossa esitetyn pohjalta ei ole perusteltua, mutta se voisi olla vapaamuotoisesti kunnan harkinnan mukaan kuvattavana kohtana suunnitelmassa.

Kuntaliitto ehdottaa harkittavaksi kunnan vesihuoltosuunnitelman sisältövaatimuksiksi pykälätekstissä seuraavaa:

- 1) yleiskatsaus kunnan nykyisistä ja tulevista vesihuoltopalveluiden käyttäjistä ja palveluiden tuottajista sisältäen kunnan vesihuoltolaitoksen ja vesihuolto-osuuskunnat sekä muut mahdolliset yksityisomisteiset vesihuoltotoimijat
- 2) perustiedot väestöennusteista, elinkeinorakenteen arvioidusta kehityksestä, kaavoitustilanteesta ja vesivaroista
- 3) kuvaus kunnassa tavoiteltavasta vesihuollon palvelutasosta
- 4) kuvaus kunnan yhteistyöstä ja tavoitteista vesiosuuskuntien kanssa

- 5) tieto vesihuoltolaitosten toiminta-alueista kunnan alueella
- 6) kuvaus tulevaisuudessa mahdollisesti hyväksyttäväksi tuotavista toiminta-alueista tai toiminta-alueiden laajennuksista tai supistamisista
- 7) kuvaus vesihuoltopalveluiden nykyisistä ja suunnitteilla olevista tuottamistavoista, vedenhankinnan ja jätevedenkäsittelyn vaihtoehdoista ja yhteistyöstä muiden kuntien kanssa
- 8) kuvaus kunnan omistajapolitiikasta vesihuollon osalta ja kokonaan kunnan omistuksessa tai kunnan määräysvallassa olevien vesihuoltolaitosten omistajaohjauksen järjestämisestä

3 § Omaisuudenhallintasuunnitelman sisältö ja ajan tasalla pitäminen

Omaisuudenhallintasuunnitelman sisältövaatimuksista ehdotetaan säädettäväksi varsin yksityiskohtaisesti, erityisesti 1 mom kohdissa 1 ja 2 kuvattujen kuntotutkimussuunnitelman ja kunnossapitosuunnitelman osalta. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että yksilöidyt kuntoarviot edellytetään vain keskeisimmistä omaisuuseristä, sillä muutoin selvitystaakka suhteessa saavutettavaan hyötyyn muodostuu kohtuuttomaksi.

1 momentin kohdissa 3 ja 4 on käytetty investointisuunnitelman yhteenvedon ja taloussuunnitelman suunnitteluajajänteenä 20 vuotta, mikä vaikuttaa varsin pitkältä jaksolta ottaen huomioon toimintaympäristön muutokset. Kuntaliitto ehdottaa suunnittelujakson lyhentämistä 10 vuoteen, joka on myös lähempänä kuntien strategiasuunnittelun aikajaksoa. Pidämme myös haasteellisena kohdan 4 velvoitetta sisällyttää suunnitelmaan tieto mahdollisesta omistajalle maksettavasta tuotosta, ellei tiedolla tarkoiteta omistajaohjaukseen kuuluvaa omistajan tahdonilmaisua.

1 momentin kohdassa 4 sanan ”liittymämäärä” voisi korvata sanalla ”liittyjä”, ellei tarkoituksellisesti ole tarkoitettu seurattavan nimenomaan liitty-määriä. Liittyjä on se taho, joka hallitsee sopimusta kiinteistön puolesta eli kiinteistön omistaja tai haltija. Liittyjä yleensä tekee liittymissopimuksen vesi-huoltolaitoksen kanssa.

1 momentin kohdan 5 perusteluissa todetaan, että kyseessä on sanallinen arvio. Riskinarvio kattaa standardin ja yleisen käytännön mukaisesti uhkien tunnistamisen ja niiden todennäköisyyden ja seurausten vakavuuden arvioinnin.

Kuntaliitto ehdottaa 1 momentin kohtaa 5 muutettavaksi seuraavasti:

"5) kohtien 1-4 perusteella tehtävä vesihuoltolaitoksen arvio omaisuudenhallinnan ja talouden tilasta, josta käy ilmi kykeneekö vesihuoltolaitos huolehtimaan vesihuollosta ja vastaamaan vesihuollon toimintavarmuudesta pitkäjärjenteisesti."

Pidämme tärkeänä 2 momentissa kuvattua vesihuoltolaitoksen kokoon liittyvää joustomahdollisuutta omaisuudenhallintasuunnitelman sisältövaatimusten soveltamisessa.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan 3 momentissa ehdotettu omaisuudenhallintasuunnitelman tarkistamisväli on useimmissa tapauksissa tarpeettoman lyhyt. Ehdotamme 3 momentin muutettavaksi seuraavasti:

"Omaisuudenhallintasuunnitelma tarkistetaan ja tarvittavilta osin päivitetään tarpeen mukaan ja vähintään kolmen vuoden välein."

4 § Varautumissuunnitelman sisältö

1 momentin ensimmäisen virkkeen kieliasua tulisi korjata muotoon "Varautumissuunnitelmaan tulee sisältyä...".

1 momentin kohdassa 3 kuvataan keskeisten ja kriittisten asiakkaiden vesihuoltopalveluja. Kuntaliitto pitää tarpeellisena, että em. termien merkitys tässä asetuksessa määritellään määritelmäpykälässä (kts. Muu palaute asetusuonnokseen). Keskeisten ja kriittisten asiakkaiden tunnistaminen ja palvelun järjes-täminen niille ei saa olla ristiriidassa vesihuoltolain perusperiaatteen ja soveltamisalan kanssa (asutuksen ja siihen rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan vesihuolto). Varautumissuunnitelma ei saa johtaa siihen, että vesihuoltolaitokselle muodostuisi järjestämisvelvollisuudesta poikkeava velvoite turvata ja kohdentaa resursseja tiettyjen asiakkaiden vesihuoltopalveluiden turvaamiseen. Kriittisten ja keskeisten asiakkaiden osalta häiriötilanteissa sovel-lettavat käytännöt kuvataan vesihuoltolaitoksen näiden asiakkaiden kanssa tekemissä sopimuksissa.

Edellä kuvatun perusteella Kuntaliitto ehdottaa, että asetuksen 1 momentin 3 kohdasta poistetaan sana "erityisjärjestelyistä" ja korvataan se sanalla "järjestelyistä" tai "sovitusta järjestelyistä", jolla viitataan siihen, että keskeisten asiakkaiden kanssa on ennalta käyty keskustelua molemminpuolisesta varautumisesta. Sen lisäksi Kuntaliitto ehdottaa, että perustelumuistion sivun 7 viimeisestä virkkeestä poistetaan sanat "erityisjärjestelyt näiden asiakkaiden vesihuoltopalveluissa, eli se".

Kuntaliitto ehdottaa, että 1 momentin kohta 9 poistetaan kokonaan, koska vesihuoltolaitoksen tehtävänä ei ole arvioida varautumissuunnitelman hyödyntä-mistä kunnan muussa valmiussuunnittelussa. Lisäksi kyseessä on osin päällekkäinen sääntely eduskunnan käsittelyssä olevan vesihuoltolain muuttamista koskevan hallituksen esityksen 15 a §:n 2 momentin kanssa, jossa veloitetaan vesihuoltolaitos varautumissuunnittelussaan yhteistyöhön nimettyjen keskeis-ten tahojen kanssa sekä toimittamaan varautumissuunnitelma valmius- ja varautumissuunnittelun kannalta tarpeellisille viranomaisille ja (pyynnöstä, vaikka Kuntaliitto ehdotti lainvalmistelutyöryhmässä toimittamisvelvoitetta) kunnalle.

5 § Vesihuoltolaitoksen toiminta palveluiden turvaamiseksi

1 momentissa joko pykälätekstissä tai vähintään perusteluissa tulisi tunnistaa mahdollisuus varautua myös muodostamalla ja ylläpitämällä laitoksen omaa tai laitosten yhteistä kriittisten materiaalien varastoa vähintäänkin osittaisena vaihtoehtona alihankintasopimuksille. Olisi myös tarpeen määritellä tällaisen varautumisen ajallinen vaatimus (vrt. esim. HVK:n varmuusvarastot). Lisäksi tulee tunnistaa ehdotetun varautumisen kustannusvaikutukset sopimukseen ja siten välillisesti myös vesihuollon maksuihin. Asetusluonnoksen perustelujen taloudellisten vaikutusten arviointi on tältä osin puutteellinen.

Kuntaliitto katsoo, että 2 momentin muotoilu henkilövarausten tekemisestä huolehtimisesta on kaikkia vesihuoltolaitoksia koskevana ehdottomampi kuin perusteluissa veloitteesta oleva kuvaus, jota pidämme soveltuvampana.

Ehdotamme, että 2 momentti muutetaan muotoon:

"Palvelujen turvaamiseksi häiriötilanteissa vesihuoltolaitoksen on huolehdittava tarvittaessa asevelvollisuuslain (1438/2007) 89 §:n mukaisten henkilövarauksien hakemisesta."

Kuntaliitto ehdottaa harkittavaksi myös sitä, että 2 momentti poistetaan kokonaan ja sisällytetään osaksi 4 §:n varautumissuunnitelman sisältövaatimuksia, jolloin laitosten tulisi pohtia tarvittavat henkilövarauksensa varautumissuunnittelun yhteydessä. Myös 1 momentin vaatimukset voisi sisällyttää osaksi varautumissuunnittelua, jolloin toteutukseen jäisi enemmän vaihtoehtoja.

6 § Vesihuollon poikkeamasta ilmoittaminen

Kuntaliitto toteaa, että ilmoituskynnys poikkeamista madaltuu ehdotetulla säännöksellä huomattavasti verrattuna voimassa olevaan lakiin. Ilmoitusrajat ovat osin ongelmalliset, sillä pienimmissä vesihuoltolaitoksissa jo muutamaan kymmeneen asiakkaaseen kohdistuva häiriö laukaisisi ilmoitusveloitteen. Tulisi vielä harkita säännökseen tai perusteluihin kuvausta siitä, minkälainen poikkeama esimerkiksi vesihuoltopalvelun katkon keston osalta tai veden laatu-poikkeaman osalta laukaisisi ilmoitusveloitteen. Edellyttääkö esimerkiksi 10 minuutin katko talousveden saannissa poikkeamailmoituksen tekemistä?

Kuntaliitto pyytää myös harkitsemaan asetustekstin muotoilua keskeisten ja kriittisten asiakkaiden osalta. Voisiko asetuksessa käyttää monikkomuotoa yksikön sijaan ja jättää harkintavaltaa asiassa vesihuoltolaitoksille? Vähintäänkin velvoite edellyttää keskeisten ja kriittisten asiakkaiden tarkempaa määrittelyä, jotta vaatimusta sovellettaisiin edes jotenkin yhdenmukaisesti.

Vaikka perustelumuistion tätä pykälää koskevan toisen kappaleen teksti on sinänsä asianmukainen, emme pidä tarpeellisena sisällyttää analyysia häiriön merkittävyyden kokemisesta tähän asetuksen perustelutekstiin.

7 § Asiakkaalle toimitettavat tiedot

Ei lausuttavaa lukuun ottamatta suuntaus-termin määrittelytarvetta (kts. Muu palaute asetusluonnokseen).

8 § Tietojen välittäminen talousveden loppukäyttäjälle

Asetuksen pykälän tulisi selventää lakiin kirjoitetun pykälän soveltamista. Kuntaliitto pitää pykälää tarpeettomana tässä muodossa, koska se ei tuo olennaista lisäarvoa nykyisen vesihuoltolain (tai myös hallituksen esityksen 40/2025 vp) asianomaisen pykälän toimeenpanoon. Pykälä tulisi poistaa, ellei pykälätekstiä täydennetä joiltain osin nyt perusteluiden toisessa kappaleessa olevilla kirjauksilla.

9 § Vesihuoltolaitoksen toimintakertomuksessa kuvattavat tunnusluvut

Pykälän 1 momentin kohdan 2 tiedoissa tulisi erotella laitoksen omaan jakeluverkostoon liittyneille asiakkailleen myymä vesimäärä ja muille vesihuoltolaitoksille myyty vesimäärä. Momentin kohdan 4 tietoihin tulisi lisätä myös laskuttamattoman jäteveden määrä sekä laskuttamattoman veden ja jäteveden prosenttiosuudet verkostoon pumpatusta vedestä ja jätevedenpuhdistamolle vastaanotetusta jätevedestä.

10 § Vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavat tiedot

Ei lausuttavaa.

Liitteet 1, 2 ja 3

Ei lausuttavaa.

Muu palaute asetusluonnokseen

Tarve määritelmäpykälälle

Asetusluonnoksen eri pykälissä ja perusteluissa esiintyy useita termejä, joiden määrittely asetuksen alussa olisi tarpeen, sillä kaikkia niistä ei esiinny myöskään vesihuoltolain muuttamisesta annetussa hallituksen esityksessä. Tällaisia tarpeellisia määriteltäviä termejä olisivat esimerkiksi keskeinen ja kriittinen asiakas, toimintakortti, talousveden käytön vuosittainen suuntaus sekä talousveden loppukäyttäjä.

Kuntaliitto ehdottaa, että asetukseen lisätään uusi 2 § Määritelmät, jossa määritellään muun muassa edellä mainitut ja muut tarpeelliset voimassa olevassa laissa tai eduskunnan käsittelyssä olevassa lakiesityksessä määrittelemättä olevat säännösten soveltamisen kannalta olennaiset termit.

Asetuksen talous- ja henkilöstövaikutukset kuntiin ja vesihuoltolaitoksiin

Asetuksen esittelymuistion vaikutusarviokohdassa 2.3 kuvatut talous- ja henkilöstövaikutukset kuntiin ja vesihuoltolaitoksiin kaipaavat täydennystä. Kunnan vesihuoltosuunnitelman sisältövaatimusten kerrotaan olevan suppeat, ja sen vuoksi esimerkiksi vaikutuksia kuntien resursseihin ei ole mainittu. Luonnoksen 3 §:ssä vesihuoltosuunnitelman sisältövaatimukset onkin kuvattu varsin väljästi, mutta esittelymuistiossa on huomattavan kattavampi listaus, jolla on myös

resurssitarvevaikutuksia. Näin varsinkin, kun otetaan huomioon edellä 3 §:n osalta lausuttu tarve esittää sisältövaatimuksia joiltakin osin tarkkarajaisemmin ja tulevaisuuteen suuntautuen pykälätekstissä esittelymuistion sijasta. Vastaavasti vesihuoltolaitosten monin osin yksityiskohtaiset suunnittelu- ja tiedotusvelvoitteet vaativat uusia henkilöresursseja (joko omia tai ostopalveluja), vieläpä suhteellisesti enemmän pienemmiltä vesihuoltolaitoksilta. Lisäksi sopimisvelvoite kriittisten materiaalien ja palveluiden hankintojen turvaamiseksi nostaa hankintakustannuksia.

Lausuntoaika

Kuntaliitto huomauttaa, että koska kyse on kuntien ja vesihuoltolaitosten toimintaan keskeisesti vaikuttavasta asetuksesta, luonnokselle varattu lausuntoaika on kuntien toimielinten kokousrytmi huomioon ottaen liian lyhyt erityisesti nyt, kun kuntavaalien jälkeen kunnissa on vasta viime viikkoina valittu toimielimet ja niiden kokoonpanot. Kuntien on ollut näin ollen mahdollisuus antaa lausuntonsa pääosin vain viranhaltijalausuntoina.

Taipale Paavo
Suomen Kuntaliitto ry